

Гошилик Н. С.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Дроняк С. В.,

студентка магістратури

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФРЕЙМОВА МОДЕЛЬ КОНЦЕПТУ *CLIMATE ZONE* (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ ЕКОЛОГІЧНОГО БЛОГУ YALE ENVIRONMENT 360)

Анотація. Дослідження спрямоване на побудову фреймової моделі концепту *CLIMATE ZONE*, що актуалізується в екологічному блозі Yale Environment 360. У роботі поєднані когнітивний та еколінгвістичний підходи до аналізу мовних явищ. Такий підхід дав змогу показати структурні та концептуальні, змістові характеристики як загалом аналізованого блогу, так і концепту *CLIMATE ZONE*. Увага до екологічної тематики виходить із базової потреби людства повернути увагу до теми збереження природи, а також будувати сталі середовища, в якому враховують інтереси усіх стейкхолдерів.

Проведений аналіз, який базується на концепції фреймових моделей С.А. Жаботинської, показав, що концепт *CLIMATE ZONE* реалізується схематично фреймовою мережею, що складається з трьох базових фреймів: предметного, посесивного та компаративного. Предметний фрейм є найбільш представленим і складається з п'яти слотів: квантативного (репрезентує кількісні показники концепту *CLIMATE ZONE 30 miles per decade, 30, 40, half, two-thirds, hundreds, thousands, 30 degrees latitude*), квалітативного (об'єктивує якісні характеристики *cold, dry, hot, lower, warmer, cooler, drier*), локативного (актуалізує просторове знаходження *on an atlas, of where wheat will grow, or where tornadoes tend to form, where deserts end; around the planet, in Europe, in the Arctic*), темпорального (вказує на часові проміжки аналізованого концепту *already, for years, but for much of this century, in the last 40 years, per decade*) та слота способу буття (вказує на те, як здійснює своє функціонування аналізований концепт *cool, are expanding, is actually contracting, brings to mind, has experienced*). Посесивний фрейм відображений слотами «контейнер має вміст» (*tropical often brings to mind rainforests, colorful birds, and lush, dripping foliage*) та «ціле має частину» (*to places including the Mediterranean*). Компаративний фрейм представлений субфреймами, що формуються на міжпросторових зв'язках тотожності (*a region warming faster than any other on the planet*), схожості (*as the subtropics push both north and south*) та подібності (*as the white patch at the top of our planet*).

Ключові слова: фрейм, слот, фреймовий аналіз, екоблог, квалітатив, квантатив, локатив, темпоратив.

Постановка проблеми. Проблема сутності людини і її роль у навколишньому світі завжди були провідними і нині відіграють вирішальну роль у розумінні сучасного світу. Зміна наукової

парадигми в напрямі антропоцентризму в мовознавстві на початку ХХ століття повернули людину в центр світобудови і мови [1]. Розвиток лінгвістики останніх десятиліть характеризується підвищеною увагою до аналізу мовних актів, які відображають активність свідомості людини та вказують на розширення рамок змістовного аналізу креативної діяльності людини.

Зростанням числа робіт міждисциплінарного характеру, в яких природничо-наукові дослідження проводяться з урахуванням досягнень лінгвістики, так і появою нових комплексних напрямів, що приділяють значну увагу аналізу мовного матеріалу. Серед таких молодих напрямів є еколінгвістика – розділ мовознавства, що сформувався на стику соціального, психологічного і філософського напрямів у лінгвістиці [7; 10].

Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що нині дедалі більше науковців звертається до розгляду концептів із позиції фреймової репрезентації знань. Проте в науковій літературі немає ґрунтовних праць, присвячених вивченню фреймових моделей концепту *CLIMATE ZONE* на матеріалі статей англійського екоблогу Yale Environment 360, це й зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття спостерігається активізація дослідження різноманітних концептів із позиції фреймової репрезентації знань. У своїх працях чимало дослідників звертаються до проблеми удосконалення та практичного використання фреймового підходу з метою вивчення концептів. Над загальними питаннями розробки, пояснення, удосконалення та практичного використання фреймової моделі для аналізу концептів працювало і працює багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: Н. Болдирев, Ч. Філлмор, Р. Богранд, В. Дреслер, М. Мінський, Ф. Унгерер, Х.Й. Шмід, Дж. Тейлор, Л. Талми, Р. Ленекер, С. Жаботинська.

М. Мінський у дослідженнях штучного інтелекту визначав фрейм як структуру даних, що використовується для представлення стереотипної ситуації [6]. Вперше запропонував термін «фрейм» Ч. Філлмор, який у процесі інтерпретації концепту розрізняє семантику істинності та семантику розуміння щодо знань та досвіду людини [9]. У своїй теорії він визначив фрейм як «особливу організацію знань, яка виступає передумовою нашої здатності розуміти пов'язані з ним слова» [8, с. 223].

Для побудови фреймових моделей ми використовуємо концепцію С.А. Жаботинської, яка виділяє п'ять базових фреймів,

що мають свої модифікації та є первісними, найбільш узагальненими принципами категоризації та організації вербалізованої інформації, що стосується предметів світу, їхніх властивостей та відношень між ними [5].

Метою статті є побудова фреймової моделі концепту CLIMATE ZONE на матеріалі статей досліджуваного екологічного блогу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до назв кліматичних зон, взятих із міжнародної класифікації, фрейм CLIMATIC ZONES актуалізується наступними лексемами: POLAR/ПОЛЯРНИЙ (ARCTIC/АРКТИЧНИЙ, ANTARCTIC/АНТАРКТИЧНИЙ), TEMPERATE/ПОМІРНИЙ, TROPICAL/ТРОПІЧНИЙ, EQUATORIAL/ЕКВАТОРІАЛЬНИЙ [7].

Проведений аналіз показав, що предметний фрейм CLIMATIC ZONE в статтях екоблогу Yale Environment 360 представлено такими слотами:

1) квантитативним: [CLIMATIC ZONE є СТИЛКИ (кількість)]:

У контексті матеріалів екологічного блогу кількісний аналіз представлений вимірами площі та швидкості зміни площі певної кліматичної зони, оскільки зміна протяжності кліматичних зон є актуальною та важливою проблемою екологів, висвітленою в численних екоблоггах, зокрема Yale Environment 360:

“The tropics are getting bigger at 30 miles per decade” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

“The tropics are expanding by half a degree per decade.” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

“But from a climate perspective, most scientists draw the edges of the tropics instead at the nearby boundary of the Hadley cell – a large-scale circulation pattern where hot air rises at the equator, and falls back to earth, cooler and drier, somewhere around 30 degrees latitude north (the top of the Sahara desert and Mexico) and 30 degrees south (the bottom of the Kalahari Desert)” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

“The gyre’s strange behavior is likely linked, at least in part, to the profound warming of the Arctic, and it demonstrates how disruptions in one rapidly changing region of the world can affect ecosystems hundreds, even thousands, of miles away” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

“As Arctic sea ice has disappeared – losing 40 percent of its summer extent and about two-thirds of its total volume in the last 40 years – various nations have been eyeing a potential fishing boom” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

Кількісні характеристики CLIMATIC ZONE представлені кількісними числівниками та дробами **30, 40, half, two-thirds, hundreds, thousands** із підсилювальною часткою **even**;

2) квалітативним [CLIMATIC ZONE є TAKE (якість)]: поєднує смислові групи предикатів, що виражають якісну характеристику. Найчастіше зустрічаються лексичні одиниці, що описують температурні режими, погодні умови, особливості клімату, притаманні тій чи іншій кліматичній зоні [4].

“Scientists say it may be on the verge of discharging a huge amount of ice and cold freshwater that could kick off a period of lower temperatures in northern Europe” (“How a Wayward

Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed. Struzik December 11, 2017).

“The word “tropical” often brings to mind rainforests, colorful birds, and lush, dripping foliage, but the vast majority of our planet’s middle region is actually quite dry” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

“A warmer climate, said Iverson, could be making the Arctic environment more suitable for avian cholera to persist in wetlands and sediments” (“Is Warming Bringing a Wave of New Diseases to Arctic Wildlife?” by Ed Struzik November 6, 2018).

“But from a climate perspective, most scientists draw the edges of the tropics instead at the nearby boundary of the Hadley cell – a large-scale circulation pattern where hot air rises at the equator, and falls back to earth, cooler and drier, somewhere around 30 degrees latitude north (the top of the Sahara desert and Mexico) and 30 degrees south (the bottom of the Kalahari Desert)” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

Квалітативний слот представлений якісними прикметниками **cold, dry, hot**, прикметниками вищого (порівняльного) ступеня: **lower, warmer, cooler, drier**;

3) локативним [CLIMATIC ZONE є/існує ТАМ (місце буття/локатив)]. Цей слот вказує:

а) на те, що зміни клімату відбуваються на всій планеті:

“Rising global temperatures are altering climatic zones around the planet, with consequences for food and water security, local economies, and public health” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

б) на конкретне місце, на яке впливають зміни клімату:

“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

в) на те, що кліматичний пояс сам виступає в ролі локатива:

“These days, however, something is amiss with this vital plumbing system in the Arctic, a region warming faster than any other on the planet” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

г) на те, що кліматичний пояс розташований у місці, де існують притаманні їй природні особливості:

“Sometimes, the lines on the map can literally be redrawn: the line of where wheat will grow, or where tornadoes tend to form, where deserts end, where the frozen ground thaws, and even where the boundaries of the tropics lie” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

р) на те, що межі кліматичного поясу окреслені в атласі:

“On an atlas, the boundary of the tropics is marked out by the Tropic of Cancer and the Tropic of Capricorn, at about 23 degrees north and south” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

4) темпоральним [CLIMATIC ZONE є/існує ТОДІ (час буття/темпоратив)]. Цей слот вказує:

а) на те, що рослини і тварини помірного кліматичного поясу вже зазнали змін:

“That may be because temperate zone plants and animals already live with “these dramatic fluctuations” (“Escalator to Extinction: How Mountain Species Are Imperiled by Warming” by Richard Conniff November 13, 2018);

б) на те, що умови кліматичного поясу формувалися впродовж років:

“*The receding line of Arctic ice has made headlines for years, as the white patch at the top of our planet shrinks dramatically*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

в) на зміну площі тропічного кліматичного поясу за десятиліття: “*The tropics are getting bigger at 30 miles per decade*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

г) на зменшення обсягу льоду Арктичного моря в останні 40 років: “*As Arctic sea ice has disappeared – losing 40 percent of its summer extent and about two-thirds of its total volume in the last 40 years – various nations have been eyeing a potential fishing boom*” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

г) на те, що вчені більшу частину цього століття спостерігають за наслідками танення льодовиків в Арктичному кліматичному поясі:

“*But for much of this century, scientists expect that melting sea ice and frigid water flowing from Arctic rivers will leave a cold, freshwater cap on the surface of the Beaufort Gyre*” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

д) темпоральний слот актуалізується також через підрядне речення: “*The dry edges of the tropics are expanding as the subtropics push both north and south, bringing ever-drier weather to places including the Mediterranean*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

У процесі аналізу змін кліматичних поясів у контексті екоблогу темпоральні характеристики найчастіше вербалізуються через лексичні одиниці, що позначають проміжок часу: **year, decade, century**;

5) способу буття [CLIMATIC ZONE існує ТАК (спосіб буття)]: слот спрямований на виявлення дій, процесів, явищ, що існують у певному кліматичному поясі:

а) природні об’єкти впливають на клімат у географічних зонах:

“*How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe*” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

б) протяжність кліматичного поясу збільшується/зменшується:

“*The tropics are expanding by half a degree per decade*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

“*...the smaller equatorial region with heavy rains is actually contracting*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

в) назва кліматичного поясу викликає асоціації з рослинами, тваринами, природними об’єктами, що існують у межах цього поясу:

The word “tropical” often brings to mind rainforests, colorful birds, and lush, dripping foliage, but the vast majority of our planet’s middle region is actually quite dry (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

г) кліматичний пояс зазнав певних змін:

“*...the temperate zone has experienced greater warming*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

Посесивний фрейм відображає зв’язок [CLIMATIC ZONE має ЩОСЬ]. Відношення власності можна розділити на три субфрейми: ціле має частину, контейнер має вміст та власник має власність [2].

1) CLIMATIC ZONE є контейнером для природних об’єктів живої та неживої природи, які знаходяться в межах кліматичної зони:

“*The word “tropical” often brings to mind rainforests, colorful birds, and lush, dripping foliage, but the vast majority of our planet’s middle region is actually quite dry*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

2) виражений субфрейм «ціле має частину», де концепт “subtropics” є цілим для “the Mediterranean”:

“*The dry edges of the tropics are expanding as the subtropics push both north and south, bringing ever-drier weather to places including the Mediterranean*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

Компаративний фрейм виникає на основі тотожності (ЩОСЬ є ЩОСЬ), подібності (ЩОСЬ є начебто ЩОСЬ), схожості (ЩОСЬ є наче ЩОСЬ). У дискурсі статей екоблогу знаходимо такі слоти:

1) подібності [CLIMATIC ZONE є начебто ЩОСЬ]:

“*The receding line of Arctic ice has made headlines for years, as the white patch at the top of our planet shrinks dramatically*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018);

2) тотожності [CLIMATIC ZONE є ЩОСЬ]:

“*These days, however, something is amiss with this vital plumbing system in the Arctic, a region warming faster than any other on the planet*” (“How a Wayward Arctic Current Could Cool the Climate in Europe” by Ed Struzik December 11, 2017);

3) схожості [CLIMATIC ZONE є наче ЩОСЬ]: “*The dry edges of the tropics are expanding as the subtropics push both north and south, bringing ever-drier weather to places including the Mediterranean*” (“Redrawing the Map: How the World’s Climate Zones Are Shifting” by Nicola Jones October 23, 2018).

Висновки. Таким чином фреймова модель концепту КЛІМАТИЧНИЙ ПОЯС, об’єктивованого в матеріалах англійського екоблогу Yale Environment 360, реалізується схематично фреймовою мережею, що складається з трьох базових фреймів: предметного, посесивного та компаративного. Предметний фрейм є найбільш представленим і, своєю чергою, складається з п’яти слотів: квантативного, квалітативного, локативного, темпорального та слота способу буття. Посесивний фрейм відображений слотами «контейнер має вміст» та «ціле має частину». Компаративний фрейм представлений субфреймами, що формуються на міжпросторових зв’язках тотожності, схожості та подібності. Перспектива подальших досліджень виявляється в аналізі інших базисних фреймів та залученні інших концептів з англійського екологічного блогу, зокрема концептів CLIMATE CRISIS, SUSTAINABILITY, LEADERSHIP.

Література:

1. Данеш Фр. Экология языка малого народа. Понятие экологии в лингвистике / Фр. Данеш, С. Чмейркова. *Язык. Культура. Этнос*. Москва, 1999.
2. Жаботинская С.А. Когнитивная лингвистика: принципы концептуального моделирования. *Лингвістичні студії*. Вип. II. Черкаси : Сіяч, 1997. С. 84–86.
3. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ языка: фреймовые сети. *Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства*. 2004. № 9: Проблеми прикладної лінгвістики. С. 81–92.
4. Жаботинская С.А. Концептуальный анализ: типы фреймов. *Вісник Черкаського університету*. 1999. Вип. 11. С. 12–25. (Серія “Філологічні науки”).
5. Жаботинская С.А. Посесивна конструкція і концептуальні трансформи. *Мова. Людина. Світ: До 70-річчя проф. М.П. Кочергана* : збірник наук. статей / під ред. Тараненка О.О. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2006. С. 178–192.
6. Минский М. Фреймы для представления знаний / пер. с англ. О.Н. Гринбаум. Москва : Энергия, 1979. 152 с.
7. Fill A. Ecolinguistics – State of the Art 1988. *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*. Band 23. Heft 1. Tübingen, 1998.
8. Fillmore Ch.J. Frames and the Semantics of Understanding. *Quaderni di semantica*. 1985. Vol. VI, No. 2. P. 222–254.
9. Fillmore Ch.J. Frame Semantics. *Linguistics in the Morning Calm*. Selected Papers from SICOL-1981 / [edited by The Linguistic Society of Korea]. Seoul : Hanshin publishing Co., 1982. P. 111–137
10. Goshlyk N. “Small is Beautiful” in the English Mass Media Texts on Sustainable Development. AAA – *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, Band 42, 2017. Pp. 141–158.

Goshlyk N., Droniak S. Frame model of the concept CLIMATIC ZONE (based on Yale Environment 360 blog posts)

Summary. The research is aimed at building a frame model of the concept CLIMATE ZONE, presented in the environmental blog Yale Environment 360. The work combines the cognitive

and ecolinguistic approaches to the analysis of linguistic phenomena. This approach made it possible to show the structural and conceptual, substantive characteristics of both the analyzed blog and the concept CLIMATE ZONE. The focus on environmental issues comes from the basic need of humanity to draw attention to the theme of nature protection, as well as to building a sustainable environment taking into account the interests of all the stakeholders.

The analysis, which is based on the S.A. Zhabotynska’s conception of frame models showed that the concept CLIMATIC ZONE is schematically implemented by a frame network consisting of three basic frames: objective, possessive and comparative. The objective frame is represented by five slots: quantitative (representing quantitative indicators of the concept CLIMATE ZONE *30 miles per decade, 30, 40, half, two-thirds, hundreds, thousands, 30 degrees latitude*), qualitative (denoting objective qualitative characteristics *cold, dry, hot, lower, warmer, cooler, drier*), locative (actualizing the spatial location *on an atlas, of where wheat will grow, or where tornadoes tend to form, where deserts end; around the planet, in Europe, in the Arctic*), temporal (indicating the time intervals of the analyzed concept *already, for years, but for much of this century, in the last 40 years, per decade*) and slot of the way of being (demonstrating functioning of the analyzed concept *cool, are expanding, is actually contracting, brings to mind, has experienced*). The possessive frame is represented by the slots “the content of the container” (*tropical*) *often brings to mind rainforests, colorful birds, and lush, dripping foliage*) and “the whole has a part” (*to places including the Mediterranean*). A comparative frame is represented by subframes that are formed by interspatial relationships of identity (*a region warming faster than any other on the planet*), similarity (*as the subtropics push both north and south*) and resemblance (*as the white patch at the top of our planet*).

Key words: frame, slot, frame analysis, ecoblog, qualitative, quantitative, locative, temporative.